

maloazijskem obrežji. Urna ladija, koji pomaga še izdatno morski tok, privede nas kmalu na najožje mesto dardanelskega proliva. Na evropski strani se vidi velika, v skalo vsekana jama, Hekubina gomila, na azijski, v senci pod orjaškimi platanami pa sedež glavnega poveljništva dardanelskega, mestece Džanak-kalesi. Tukaj so Turki sezidali na obeh obalah silovite trdnjave (Sultani-hisar in Kilia-bar), koje bi morale zabraniti sovražnim ladijam vhod v Dardanele. In vendar je Angleško brodovje leta 1807. odprlo si pot med turškimi topovi in razvilo svoj mogočni prapor pred zidovjem carigradskim! Kmalu pustimo zadnji dve trdnjavi (Sed-il-bar na desni in Kum-kalé na levi) za sabo in tedaj se vam odpre razgled v notranjo Malo Azijo. Z žalostjo sem gledal od daleč tjà proti onim znamenitim krajem, koje tako krasno opeva Homer v svoji Ilijadi; dobro se razloči mesto, kjer je stal Ilium in blizu obrežja se vidijo visoki holmi, kakor se meni, gomila Ahilejeva in drugih znamenitih trojanskih junakov. Žal, da nismo imeli prilike obiskati teh klasičnih krajev! Ladija nas odpelje prekmalu mimo otoka Teneda doli v prostorni Besiški zaliv, kjer je ležalo zasidrano mogočno angleško brodovje. Pozdravimo spoštljivo prapor deviške kraljice in proti večeru se ziblremo že v temi po široki egejski planjavi ter 6. avgusta priplavimi srečno v domači Pulj.

Dvojen strah.

Divjá, divja mi ljuti boj,
Oj ljuti boj krvavi;
Divja po polji bridka smrt
Na levi in na pravi.

Tri ure proč pa mlad pastir
Ovčice svoje pase.
Grmenje sliši; kaj to je,
Premišljo tihó záse.

Bojujeta se zmaja dva —
Si misli glava mlada —
Da gore se podirajo,
In groza ga oblada.

Tri ure proč na drugo stran
Pa deva straha gine.
„Bo z boja dragi zdrav prišel?“
In groza jo prešine.

Zastonj je pač pastirjev strah,
A deva plakom išče
Nekoga tam, kjer malo prej
Je bilo še morišče.

A. K. S.

Pisma iz Zagreba.

Piše Jos. Stare.

VII.

Vdosedanjih svojih pismih smo vedno poudarjali, da je Zagreb središče hrvatske narodne kulture; a ker so šole prvi pogoj vsacega kulturnega razvoja, ne bode odveč, ako danes našim čitateljem povemo nekoliko o zagrebških in hrvatskih šolah sploh, tem več, ker so vse od najnižje do najvišje osnovane na narodni podlagi, in se po vsem Hrvatskem v nobeni šoli ne sme poučevati v drugem, nego v hrvatskem jeziku. Narodnim našim nasprotnikom, ki Slovanom sploh nič dobrega ne priznavajo, bilo bi pač zastonj govoriti o hrvatskih šolah, kajti njim sta hrvatstvo in omika dva nasprotna pojma, ki se ne moreta misliti drug poleg drugega. Tudi med Slovenci boš, žal, našel ljudij, ki hrvatske razmere radi sodijo po poročilih tacihi naših nasprotnikov, ki Hrvatske nikdar videli niso, a vender jo pri vsaki najmanjši priliki zasramujejo z grdim svojim peresom. Da so se Hrvatje od nekdanj poprijemali omike, uči nas najbolj zgodovina, ki nam kaže, kako je talijanska kultura hitro delovala na Hrvate, brž ko so se naselili ob Jadranskem Morji. Prav nič se Hrvatje niso upirali krščanski veri in ko so se na Talijanskem prerodile znanosti in umetnosti, jela se je takoj tudi v sosednji Dalmaciji razcvitati hrvatska književnost; in že takrat bi bili Hrvatje ponosno stopili v kolo družih omikanih narodov, da jim ni turška sila prišla na vrat. Že stari Rimljani so rekali, da „med orožjem modrice molče“. Tako je bilo tudi na Hrvatskem ob turških vojskah, ko je Hrvat bil vesel, če je mogel za silo obdelati svoje polje, a ne da bi mislil na šole. Pa celó takrat so Hrvatje vedno ostali v dotiki z zahodno omiko in premožnejši so pošiljali svoje simove na velike šole v Rim in v Bolonjo. Zatorej so se Hrvatje že takrat ponašali tudi z učenimi možmi. Na triden-

tinskem cerkvenem zboru se je hrvatski škof Drašković odlikoval med prvimi govorniki; in isti domoljub je v Zagrebu utemeljil prvo duhovno semenišče. V začetku XVII. veka so se v Zagrebu osnovale nove latinske šole, kakor so jih takrat imeli po vseh večjih mestih zahodne Evrope; a tem šolam se je leta 1669. pridružila tudi akademija za odgojo hrvatskih pravnikov. Že takrat so rodoljubi želeli, da bi se ta akademija, kateri je cesar Leopold I. podelil vseučiliške pravice, preustrojila v popolno vseučilišče; ali minilo je dve sto let, predno se je ta opravičena želja izpolnila. Še le 1874. l. se je hrvatsko vseučilišče v Zagrebu odprlo z veliko svečanostjo, katere se je udeležilo tudi nekoliko slovenskih mož. Navzočni dr. Kosta je tedaj v svojem govoru Hrvatom posebno naglasil besede: „Vaše vseučilišče je tudi naše“, t. j. Slovenci zdaj ne trebamo posebnega vseučilišča za našo mladino. Gotovo je pokojni Kosta malokdaj vsakemu slovenskemu rodoljubu tako iz srca govoril, kakor takrat. Toda, žal, Slovencu za zdaj ne kaže hoditi v Zagreb, kajti če bi se tudi izkazal, da je z najboljšim vspehom dovršil svoje nauke v Zagrebu, onkraj Sotle ne bi nikakor mogel dobiti državne službe. Pa nadejajmo se, da nam bode tudi tisti dan napečil, ko bomo v resnici mogli reči, da je zagrebško vseučilišče naše vseučilišče.

Hrvatsko vseučilišče je mlad zavod in ga torej ne smemo primerjati vseučiliščem, ki obstoje po sto in več let. Za zdaj tudi še ni dovršeno, kajti nedostaje mu medicinskega fakulteta in se torej loči samo na bogoslovni, pravo- in državoslovni in modroslovni fakultet. Na vseh treh oddelkih je 40 učiteljev, od katerih ima bogoslovni fakultet 5 rednih in 2 izredna profesorja ter 1 namestnega učitelja, pravo- in državoslovni 8 rednih profesorjev in 3 docente, modroslovni pa 14 rednih profesorjev in 1 izrednega ter 2 docenta in 4 lektorje. Pomožni znanstveni zavodi vseučilišču so: fizikalni kabinet, kemiški laboratorij, zoologiško-zootomiški zavod, botaniško-fizijologiški zavod, mineralogiško-geologiški zavod ter jako bogata in dobro uravnana knjižnica. V II. poletji šolskega leta 1882/3 je bilo v vseh treh oddelkih 362 slušateljev, in sicer 66 bogoslovcev, 180 pravnikov in 116 modroslovcev. Slovencev bilo je 5, in sicer 2 bogoslovca, 2 pravnik in 1 modroslovec; a Bolgarov tudi 5, namreč 3 pravnik in 2 modroslovca. Kolegij čitalo se je 88 v 305 urah na teden. Promocij na doktorsko čast bilo je 8, in sicer v pravo- in državoslovnem oddelku 6, v bogoslovnem in modroslovnem pa po 1.

Državni izpit je polagalo 170 pravnikov, a položilo ga je 22 z odliko, 130 z dobrim vspehom, 18 pa brez vspeha. Izpit za gimnazijsko učiteljstvo je polagalo 19 kandidatov, 3 so odobreni za višjo, 3 za nižjo gimnazijo, 10 jih je izpit dopolnilo, a 3 so bili reprobirani. Štipendij in redovite podpore je dobivalo 64 slušateljev v skupnem znesku 11.292 gld. 50 nov. ter 900 frankov. Vseučiliška knjižnica je v prošlem letu potrosila na knjige 5160 gld. 25 $\frac{1}{2}$ nov. ter se pomnožila za 2509 zvezkov. Slušatelji so si med letom izposodili 22.665 zvezkov, profesorji in drugi izobraženi možje pa 7.226 zvezkov. Akademiki vseh fakultetov imajo svojo pevsko družbo „Liro“, a pravniki svojo posebno podporno društvo.

O znanstveni vrednosti hrvatskega vseučilišča bilo bi za zdaj težko izreči pravično sodbo, ali ponosno smemo reči o njem lepi hrvatski pregovor: „kakvo je, takvo je, naše je“. To je gotovo njegova najlepša lastnost in vsakemu rodoljubu od veselja srce igra, kadar pomisli, da ima hrvatski narod doma v Zagrebu svoj najvišji kulturni zavod. Poudariti pa nam je, da je hrvatsko vseučilišče v vsem prav tako ustrojeno, kakor so ustrojene avstrijske in nemške univerze. Ne moremo tajiti, da bi bilo v marsičem bolje, ko bi se bili osnovatelji nekoliko bolj ozirali na samo domače znanstvene potrebe, ali imeli so jako veljavne uzroke, da tega niso storili, kajti hoteli so s tem ovreči predsodke, ki jih nevedni in hudobni svet le prerad goji zoper hrvatske in slovanske šole sploh. Z istega uzroka so tudi hrvatske gimnazije, realke, preparandije, meščanske in celó ljudske šole osnovane po vzgledu podobnih avstrijskih zavodov, in iste šolske knjige se od avstrijskih ločijo le po tem, da so hrvatske. Po sebi je umljivo, da je v tem venderle nekoliko preveč doslednosti, ter bi zlasti za meščanske šole bilo želeti, da bi se preustrojile po potrebah hrvatskega naroda in hrvatske dežele, kajti še le potem bodo obrodile mnogo dobrega sadu, s katerim se zdaj ne morejo ponašati. Kar se pa tiče hrvatskega vseučilišča, kažejo nam gori navedene številke, da ima lepo prihodnost, zlasti kadar se bodo razmere v Bosni in Hercegovini na bolje obrnile, kadar bode do dobrega jenjal nepotrebni in neplodni prepir med Hrvaštvom in Srbstvom, in kadar se bodo podrle ovire, ki Slovence silijo, da si višjo omiko zajema samo na nemških vseučiliščih, na katerih se nehoté navzame nekoliko nemškega duha, ki mu le prepogostem kali pravo narodno mišljenje.

Kjer je vseučilišče, tam treba tudi družih šol, v katerih se mladina po malem pripravlja za višje nauke. Da je v Zagrebu takšnih šol, o tem nihče ne dvoji, ali zato ne bode nič menj zanimljivo čuti, koliko raznih šol in koliko učeče mladine šteje hrvatska metropola. Zagreb ima razven vseučilišča veliko gimnazijo, veliko realko, moško preparandijo, žensko preparandijo, primaljsko učilišče, dve višji osemrazredni dekliški šoli, obrtno šolo, trgovinsko šolo, dve šoli za ženska dela, glasbeni zavod, sedem javnih in osem privatnih ljudskih šol, tri zabavišča (otročje vrte) in jedno čuvališče (oskrbovalnico malih otrok). Na vseh teh zavodih je bilo v preteklem šolskem letu nekaj čez 4600 učeče mladine, torej več nego šesti del vseh prebivalcev zagrebškega mesta. Gotovo lepo število in dostojno kulturnega središča hrvatskega naroda. Da bode domoljubnemu čitatelju stanje hrvatskega šolstva še bolj jasno, naj mu povemo število vseh hrvatskih šol. Na Hrvatskem obstoje ti zavodi : 1 vseučilišče (Zagreb), 2 katol. bogoslovni akademiji (Djakovo, Senj), 1 grško-vzhodna bogoslovna akademija (Karlovci), 10 velikih gimnazij (Zagreb, Reka, Senj, Gospić, Karlovec, Varaždin, Požega, Osek, Vinokovci, Karlovci), 1 mala realna gimnazija (Belovar), 4 velike realke (Zagreb, Osek, Rakovec, Zemun), 2 mali realki (Petrinja, Mitrovica), 3 moške preparandije (Zagreb, Petrinja, in grško-vzhodna v Karlovcih), 1 ženska preparandija (Zagreb), 1 gospodarsko-gozdarsko učilišče (Križevci), 1 nautiška šola (Bakar), 2 trgovinski šoli (Zagreb, Zemun), 1 obrtna šola (Zagreb), 2 šoli za ženska dela (Zagreb), 1 primaljsko učilišče (Zagreb), 10 osemrazrednih meščanskih šol (Sisek, Karlobag, Otočec, Ogulin, Slunj, Glina, Kostajnica, Nova Gradiška, Brod, Petrovaradin), 6 višjih osemrazrednih dekliških šol (Zagreb 2, Varaždin, Karlovec, Požega, Djakovo), in 1265 ljudskih šol. Če pomislimo, da se na vseh teh zavodih poučuje prav samo v hrvatskem jeziku, ni nam se tréba bati, da bi se nam najbližnji bratovski narod hrvatski kdaj mogel ponemčiti, potalijančiti ali — pomadjariti.

Ne treba nam poudarjati, da se hrvatsko šolstvo še le od tedaj tako lepo razcveta, odkar imajo Hrvatje deželno avtonomijo in si svoje šole sami uredujejo. Predstojnik bogočastja in pouka je torej jako imenitna osoba, in če tudi deželni zbor daje zakone, vendar je mnogo ležeče na onem, ki predloge snuje, a gotove zakone izvršuje. Vkljub mnogim nadlogam in političnim homatijam so Hrvatje v šolskih razmerah ves čas avtonomne dobe bili srečni, kajti na čelu

oddelka za bogočastje in pouk so imeli zmerom vrle može. Tako je celih deset let ta imenitni oddelek bil poverjen staremu hrvatskemu rodoljubu Dru. Ivanu Muhiću, ki je zasijal marsikatero dobro zrno, a najlepši spomin njegovega delovanja je hrvatsko vseučilišče. Ko je on po mnogoletnem trudu šel v pokoj, stopil je na njegovo mesto Ivan Vončina, mož odločne volje in tvornega duha, ki je v hrvatsko šolstvo prinesel novo življenje. Prvi vidni plod njegovega poslovanja je ta, da je mlademu vseučilišču preskrbel dostojno poslopje, kakeršno imajo le malokatere stare univerze. Če se od Save pelješ proti Zagrebu, zagledal boš že od daleč velikansko palačo v romanskem zlogu in vsak Hrvat ti bo ponosno rekel: „to je naše vseučilišče“. Mali vrtec loči ta kulturni dom od mestnega hrupa, a pred njim se razprostira velik trg, ki je za zdaj še pust, ali v kratkem se bodo okoli in okoli povzdignile nove hiše, in začelo se bode novo življenje. Na zahodni strani namerava neutrudljivi predstojnik prihodnjo spomlad zidati poslopje za obrtno šolo, na zahodu stoji že delj časa ukusna hiša gospodarskega društva z dvema dvoranama poljedelske razstave, na južni strani, vseučilišču ravno nasproti, pa se v jako ličnem zlogu zida „Hrvatski Dom“. Kakor v Ljubljani, tako tudi v Zagrebu narodna društva pogrešajo pripravnega stanovanja in zato so se odbori „Sokola“, pevskega društva „Kola“ in „Hrvatske Matice“ lansko zimo jeli posvetovati, če ne bi bilo mogoče, da bi si vsa tri društva sezidala skupni dom. „Sokol“, ki je to misel izprožil, pridržal si je srednji del, „Kolu“ je namenjeno desno krilo, „Matici“ pa levo. V načelu so se kmalu zjediniili, in ker je presvetli g. Vončina „Sokolu“ naklonil 15.000 gld. državne podpore, začelo se je delo takoj, in že je srednji del z velikansko dvorano dovršen. Takoj na spomlad 1884. bode „Kolo“ zidalo svoje krilo, med tem ko ima „Matica“ še nekoliko prav važnih pomislekov. Ako jej ne bi kazalo zidati na tem prostoru, pridružilo se bode „Sokolu“ in „Kolu“ kako drugo narodno društvo. Vsako društvo bode torej imelo svojo hišo, ali vsa tri bodo imela le jedno lice, a zvezane bodo tako, da se bode vsako društvo moglo posluževati „sokolske“ dvorane, kadar je bode trebalo.

Med tem, ko je presv. g. Vončina vseučilišču lani preskrbel dostojno palačo, popolnil je ob jednem modroslovni fakultet s tečajem za lekarnike, ustrojil posebno stolicu za zemljepis, a dal je v prelepem renesančnem zlogu zidati kemiški laboratorij, ki stoji blizu

100.000 gld. in je po sodbi nepristranih strokovnjakov tako pripraven, da je malo taci. Njegova zasluga je tudi ta, da se je lani odprla obrtna šola v Zagrebu, letos pa trgovinska v Zagrebu in v Zemunu. Po vsem tem imamo se pač še nadejati lepim plodovom, a iz vsega srca želimo skrbnemu predstojniku, da bi se mu posrečilo na hrvatskem vseučilišči povzdigniti medicinski fakultet.

Čitajte te naše vrstice bi gotovo marsikdo izmed bivših slovenskih vseučilišnikov rad vedel, kaj se po priliki na hrvatskem vseučilišči predava. Da ustrezemo tudi tej želji, naveli bomo na kratko red nauk v tekočem zimskem poletji 1883/4.

Na bogoslovnem fakultetu čitajo: Dr. Kucen: Theologia generalis; Ontologia. Dr. Iveković: Splošni uvod v knjige stare zaveze in sveta zgodovina Božjega razodenja od začetka sveta do kralja Savla; tolmačenje proroške knjige Jeremijeve po Vulgati; slovnica jezika hebrejskega s praktičnimi vajami. Dr. Baron: Uvod v sv. knjige nove zaveze; tolmačenje evangelija po sv. Matevži; hermeneutika biblijska. Dr. Bujanović: Dogmatica specialis: De ss. Trinitate, de Deo creatore et salvatore et de gratia Christi. Dr. Suk: Theologia moralis. Dr. Franki: Zgodovina Jezusove cerkve do početka XIV. veka. Dr. Štiglic: Pastoralno bogoslovje; pedagogika. Dr. Belaj: Jus canonicum. Dr. Baron: Slovnica jezika aramejskega s praktičnimi vajami.

Na pravo- in državoslovnem fakultetu: Dr. Spevec: Povest rimskega prava; obiteljsko rimsko pravo. Novi docent: Občna zgodovina prava. Dr. Breščenski: Hrvatsko-ogersko privatno pravo; državljansko pravno postopanje. Dr. Marjanović: Pravo katoliške cerkve; pravo kanoniško grško-vzhodne cerkve. Dr. Vojnović: Avstrijsko civilno pravo. Dr. Lorković: Narodna ekonomija; nauk o upravi. Dr. Pliverić: Občno državno pravo; mednarodno pravo. Dr. Čakanić: Kazneno pravo; pravna filozofija. Dr. Vrbanić: Občna statistika; menbeno pravo; trgovinsko pravo. Dr. Egersdorfer: Nasledno pravo; stvarno pravo. Dr. Sachs: Sodbeno pravo. Docent Rašić: Državno računostvje.

Na modroslovnem fakultetu, a) v oddelku filozofsko-historiškem: Dr. Marković: Logika; pedagoške vaje. Prof. Nodilo: Zgodovina starih vzhodnih narodov; naloge v historiškem seminaru. Prof. Smičiklas: Hrvatska zgodovina od 1526—1848;

diplomatika. Dr. Maiksner: Oblikoslovje latinskega jezika; zgodovina rimske komedije in tolmačenje Plautove Anularije; kurzorno čitanje I. knjige Caesarjeve „de bello civili“. Prof. Dr. Petračič: Historija epske poezije grške; grške domače starine; vežbanje v tolmačenju Xenophontovih spominov na Sokrata. Dr. Geitler: Gramatika starobolgarska; o postanku pisma glagolskega in cirilskega; gramatika litavska. Prof. Pavić: Gramatika jezika hrvatskega; čitanje hrvatskih pesnikov XVI. veka. Dr. Kršnjavi: Zgodovina cerkvene umetnosti; zgodovina talijanskega slikarstva od XIII. do XVI. stoletja. Dr. Šajatović: Deutsche Literaturgeschichte der neuesten Zeit; Referate über hervorragende Producte aus derselben Periode. Dr. Celestin: Oblici ruskega jezika s čitanjem odbranih ruskih pisateljev. Dr. Bojničić: Madjarska gramatika; madjarska literatura. Prof. Švrljuga: gramatika francoskega jezika; Boileau: L'art poétique. b) v oddelku matematiško-prirodoslovnem: Dr. Pilar: Pripravna mineralogija; historična geologija; praktične vaje v poznavanju rud. Dr. Jiruš: Občna botanika; farmakognozija; iz anatomije in morfologije rastlin; mikroskopične vaje iz botanike; isto iz farmakognozije. Prof. Brusina: Občna zoologija; zootomiško-mikroskopiške vaje. Dr. Dvořak: Elektriciteta in magnetizem; teoretiška fizika; praktične vaje. Dr. Zahradnik: Integralni račun; višja algebra; teorija algebrskih krivih črt v ravnini. Dr. Janeček: Organiška kemija; farmacevtska kemija; praktične vaje; navod v znanstvena preiskavanja. Dr. Kišpatić: občna petrografija. — Pazljivi čitatelj se je iz tega pregleda lahko prepričal, da se na zagrebškem vseučilišču prav tako postopa, kakor na starih avstrijskih univerzah.

O notranji osnovi ostalih šol ne bomo govorili, saj smo že gori rekli, da se iste do dobrega strinjajo z osnovo podobnih avstrijskih zavodov. Le pri obrtni šoli so Hrvatje šli svojo pot, a ozirali so se pri tem na francoske obrtne šole. Če so tako pravo zadeli, to nas bode prihodnost učila; zdaj še ni moči soditi, kajti od četvero tečajev se je letos še le I. odprl. Zatorej ne ravnajo prav niti oni, ki to šolo grajajo, niti oni, ki jo v zvezde kujejo. Znano je, da Hrvata polje in vinograd redita, a obrtnost da je po večjem v tujih rokah, t. j. hrvatski obrtniki so do najnovejšega časa bili malo ne sami tuji naseljenci, a poleg teh so židovski trgovci za težke novce prodajali gotove obrtne zdelke drugih dežel. Mnogo se je

ugibalo, kako bi se to zaprečilo ter kako da bi se povzdignil hrvatski obrtniški stan, zlasti ker tako zvana kmetška domača obrtnija jasno priča, da ima Hrvat za razne obrte mnogo prirojenega daru. Ko so torej nekateri domoljubi v Zagrebu delali osnovo za obrtniško društvo, mislili so takoj tudi na obrtno šolo, in ko je to društvo leta 1879. oživel, bila je odboru prva skrb, da kar najhitreje oživi tudi obrtno šolo. Največja zasluga za to gre pač Dru. Kršnjavemu, ki je obrtno vprašanje po časopisih prav marljivo pretresoval od vseh mogočih strani. Toda še le ko je presv. g. Ivan Vončina postal predstojnik za bogočastje in uk, in ko je zagrebško mestno starešinstvo obljubilo po 2000 gld. letne podpore, bilo je mogoče, da se je težko pričakovana obrtna šola odprla dne 10. decembra 1882.

Namen te šole je, odgojevati teoretično in praktično izobraženih mojstrov, ki se bodo potem razposlali po deželi ter bodo v svoji delavnici stalno število učencev učili svojega rokodelstva. Vodstvo te šole je vlada po polnem prepustila odboru umetniškega društva, a ta je izmed sebe izvolil tri može v šolsko ravnateljstvo. Udje tega direktorija se med seboj dopolnjujejo, kajti mestni šolski nadzornik Suhin je zveden v šolstvu, dr. Kršnjavi je strokovnjak v teoriji umetnosti in umetnega obrta, a arhitekt Bolle je sam praktičen umetnik. Kadar bode šola dovršena, ločila se bode na četvero oddelkov, namreč na I. stavbeni, II. umetniški, III. mehaniški, in IV. kemiški oddelek. Za zdaj se je ustrojil samo I. oddelek, na ostale tri pa bi bilo na Hrvatskem danes še prezgodaj misliti. Zagrebška obrtna šola je torej prav za prav samo stavbena šola, ki se zopet loči v stolarski, strugarski, ključarski, kovaški in klesarski oddelek. Učenci, ki stanejo skupaj v zavodu, so ves dan zdaj v šoli, zdaj v delavnici. V šoli jih zato nameščeni učitelji poučujejo v najpotrebnejših teoretičnih naukih, v delavnici pa jih petero mojstrov vadi vsak v jednom gori imenovanih rokodelstev. Vsak učenec mora štiri leta ostati v šoli, potem napravi skušnjo za rokodelskega pomagača in gre v službo. Najboljši med njimi se čez dve leti povrnejo iz službe v šolo, ter se tu zopet dve leti uče, da potem napravijo skušnjo za parlira. Kdor to skušnjo z odliko napravi, ostane še jedno leto v šoli napravi mojsterski zdelek ter postane vzgledni mojster, ki bode ob jednom dober delavec in učitelj. Bog daj, da bi ta šola s časom res obrodila toliko dobrega sadu, kolikor ga njeni začetniki obetajo.

Ob jednom z obrtno šolo utemeljilo je umetniško društvo tudi muzej za umetni obrt, v katerem se za zdaj nahaja najpotrebnejše, kar učencem obrtne šole treba poznavati. Več o tem muzeji izpregovoril bom o drugi priliki.

Volkodlak in vampir

s posebnim ozirom na slovansko bajeslovje.

Spisal Fr. Wiesthaler.

(Konec.)

Po Martinu Zeilerji poroča nam Valvazor (VI. knj. 337. str.) o nekem meščanu, ki je bil okoli l. 1617. v Ejvanšici na Moravskem umrl. Dokler je bil živ, čislalo ga je vse poštenjaka, umrši pa je vstajal iz groba ter davil ljudi. Vzdignivši se iz groba je pustil vselej svojo mrliško haljo pri gomili ter jo zopet oblekel, kadar se je bil vrnil. Nekoč zapazijo čuvaji s cerkvenega zvonika, da je baš grob zapustil in se v mesto napotil, tedaj hitro pritekó ter mu vzamejo haljo. A ko po dokončanem opravilu vrnivši se vampir ne najde svoje halje, zakliče čuvajem, naj mu jo takoj dadó, sicer bode vse pokončal. Prestrašeni mu vržejo haljo z zvonika. A ker je potem še marsikomu kaj nahudil, moral ga je napósled rabelj izkopati in razsekati. Ko so ga bili izgrebli, izustil je te besede: „Zdaj ste jo pač pogodili, kajti sicer bi bila z ranjko ženo, ki ste jo tik mene pokopali, polovico mesta ugonobila“. O tej priliki mu je potegnil rabelj tudi veliko, dolgo prestralo iz ust, koje je bil vampir svoji ženi z glave odglodal. — Po Harsdörferji (theatrum tragicum p. 406. gl. Mannhardt, über Vamp. n. n. m. str. 267.) je drug moravski vampir požrl svoje in naličje svoje žene, ki je bila zraven njega pokopana, ter jej tudi mnogo mesa odjel.

Da pa razgrajajo vampirji še v sedanjem veku pri severnih naših bratih, navešča nam učeni Poljak T. Časký v svoji knjigi: „O Litawskich i Polskich prawach“. (Tom. II. str. 95.). Ondu čitamo to-le: L. 1826., ko sem se mudil v (poljskem) mesteci Slupu na podnožji Lise ali Svetokriške Gore, bil se je nekoliko dnij prej